

KUOPION KAUPUNKISEUTU

Kuopion kaupunkiseudun MAL-sopimus 2024–2035

Sisällys

Sopijaosapuolet	3
Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	3
Sopimuksen lähtökohdat.....	3
1. Seudullisen suunnittelun ja tietopohjan kehittäminen.....	4
2. Kestävä ja vähäpäästöinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä.....	5
3. Kestävä ja asukkaiden hyvinvointia tukeva asuminen ja elinympäristö	9
4. Elinvoimainen Kuopion kaupunkiseutu	10
5. Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet	12
6. Voimassaolo	13
7. Seuranta	13
Allekirjoitukset.....	13

Kuopion kaupunkiseudun MAL-sopimus 2024–2035

Sopijaosapuolet

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Kuopion kaupunkiseutu: Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tuusniemi

Pohjois-Savon liitto ei ole sopimusosapuoli, mutta on osallistunut sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin asiantuntijana.

Sopimus on luonteeltaan aiesopimus. Sopijaosapuolet sitoutuvat yhdessä edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (jäljempänä MAL-sopimus) perustuu Kuopion seudun kuuden kunnan, Pohjois-Savon liiton ja valtion yhteiseen tahtotilaan seudun kehittämisestä. Sopimuksella vahvistetaan kuntien keskinäistä sekä seudun ja valtion yhteistä sitoutumista seudun kehittämistä koskeviin osapuolten yhteisiin tavoitteisiin ja niiden edellyttämiin toimenpiteisiin.

Sopimuksen toimenpiteillä luodaan edellytyksiä seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotonttitarjonnalle ja asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamiselle ja kehittämiselle. MAL-sopimuksella edistetään Kuopion seudun kestävästä kasvusta kehittämällä valtion ja kuntien yhteistyönä kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi, elinkeinoelämän elinvoimaisuutta, liikenneturvallisuutta, liikennejärjestelmän digitalisaatiota sekä tarpeita vastaavaa asuntokaavoitusta ja -tuotantoa. Tavoitteena on torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asuntokannan monipuolisuutta.

Sopimuksessa on kuvattu tavoitetilat vuodelle 2035 sekä kehityspolut ja tarvittavat toimenpiteet vuosille 2024–2027 tavoitteisiin pääsemiseksi. Sopimus päivitetään neljän vuoden välein. Sopimukseen on sisällytetty keskeisimmät ja vaikuttavimmat maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet, jotka edellyttävät kuntien keskinäistä tai kuntien ja valtion yhteistyötä. Sopimuksen toteutumisen kannalta on tärkeää, että myös kuntien ja valtion muut kehittämistoimet tukevat sopimuksen tavoitteiden toteutumista.

Sopimuksen lähtökohdat

Kuopion seudun MAL-sopimuksen 2024–2035 keskeisiä lähtökohtia ovat:

- Kansainväliset ilmastopöimukset
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma
- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023
- Kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma 2035 (KAISU)
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 (Liikenne 12 -suunnitelma)

- Liikenneturvallisuusstrategia 2022–2026
- Kuopion seudun MAL-sopimus 2021–2031
- Kuopion kaupunkiseutusuunnitelma ja Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040
- Seurantakatsaus MAL-sopimusten vaikuttavuudesta

1. Seudullisen suunnittelun ja tietopohjan kehittäminen

Tavoitetila 2035+

Yhteensovittava, vuorovaikutteinen sekä eri väestöryhmien ja elinkeinoelämän tarpeet huomioon ottava maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän suunnittelu on mahdollistanut kehityksen, jolla Kuopion kaupunkiseudusta on tullut kestävä ja Suomen vetovoimaisimpia alueita. Kuopion seudun suunnittelu on perustunut kaupunkiseudun ja valtion yhteiseen näkemykseen seudun kilpailukyvyn ja seudulla sijaitsevien toimintojen kuten elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden ja logististen solmukohtien roolista koko Suomelle. Päätökset on tehty perustuen yhteiseen tietopohjaan ja ymmärrykseen kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän kehittämistarpeista sekä niiden edellyttämistä toimenpiteistä pitkällä (10–15 vuotta) ja lyhyellä aikavälillä (neljä vuotta). Ajantasaiseen tietopohjaan, jatkuvaan seurantaan ja tulevaisuuden ennakkointiin perustuva suunnittelu on mahdollistanut nopean varautumisen hitaisiin ja äkillisiin sekä ennakoituihin ja ennakoimattomiin muutoksiin.

Kehityspolut tavoitetilan saavuttamiseksi

Kaupunkiseudun kuntien, maakunnan liiton ja valtion yhteistyöllä sekä samansuuntaisilla tavoitteilla ja toimenpiteillä varmistetaan, että kaupunkiseudullinen, maakunnallinen ja valtakunnallinen suunnittelu on yhdensuuntaista ja vaikuttavaa. Kaupunkiseudun kehittämisessä vältetään seudun yhteisen edun kannalta haitallista osaoptimointia.

Suunnittelun, seurannan, vaikutusten arvioinnin, osallistumisen ja vuorovaikutuksen menetelmiä kehitetään. Vaikutusten arviointia tehdään ajantasaisimpiin ohjeisiin tukeutuen. Kaupunkiseudun kehityksen seuraamiseksi ja suunnittelun tietopohjan muodostamiseksi jatketaan ja kehitetään edelleen seudullista ja valtakunnallista MAL-sopimusten toimenpiteiden ja vaikuttavuuden seurantaa. Kaupunkiseudun suunnittelun kannalta keskeisten sidosryhmien riittävä ja oikea-aikainen osallistuminen suunnitteluun varmistetaan.

Seudullista liikennejärjestelmää kehitetään vuorovaikutteisesti valtakunnallisen ja maakunnallisen liikennejärjestelmän kanssa. MAL-sopimusmenettelyä ja Liikenne 12 -suunnitelman prosesseja yhteensovitetään ja vahvistetaan sekä lisätään tavoitteiden ja toimenpiteiden 12-vuotisuutta. Kestävän kaupunkiliikkumisen suunnitelma (SUMP) sisällytetään osaksi seudullista suunnittelua.

Suunnittelun hyväksyttävyyttä ja kaupunkiseutu- ja liikennejärjestelmäsuunnitelmiin sitoutumista kehitetään jatkuvalla vuorovaikutuksella luottamushenkilöiden kanssa koko suunnitteluprosessin ajan.

Kunnat jatkavat maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän yhteensovittavaa suunnitteluyhteistyötä, pyrkivät yhdistämään maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän seudullisen suunnittelun ja varmistavat riittävät seudulliset suunnitteluresurssit.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027

1. Kunnat varmistavat, että seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma toteuttaa Euroopan laajuisia liikenneverkkoja (TEN-T) koskevan asetuksen kestävän kaupunkiliikenteen suunnitelmaa (Sustainable urban mobility plan, SUMP) koskevat vaatimukset vuoden 2027 loppuun mennessä. Seutu on käynnistänyt erillisen kestävän kaupunkiliikenteen suunnitelman laadinnan ja se valmistuu vuoden 2025 aikana.
2. Seudun liikennejärjestelmäsuunnittelussa hyödynnetään Liikenne- ja viestintäviraston opasta alueellisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien vaikutusten arvioinnista.
3. Valtio ja kaupunkiseutu kehittävät yhteistyössä valtakunnallista MAL-sopimusten vaikuttavuuden ja rahoituksen seuranta- ja julkaisualustan. Kehittämisessä huomioidaan TEN-T-asetuksen täytäntöönpanoasetus mm. tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle.
4. Valtio toteuttaa valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen vuonna 2025. Seutu osallistuu tutkimukseen ja Kuopion kaupunki vastaa seutua koskevan osuuden rahoituksesta.
5. Kaupunkiseudun kunnat toteuttavat seudullisen karttapalvelun, joka mahdollistaa yhteisen paikkatietoon pohjautuvan seuranta- ja julkaisualustan. Työssä huomioidaan valtakunnallinen RYHTI-järjestelmä.

2. Kestävä ja vähäpäästöinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä

Tavoitetila 2035+:

Kuopion kaupunkiseudun liikennejärjestelmä on turvallinen ja toimiva, tukee saavutettavuutta seudulla sekä houkuttelee kestävien liikennemuotojen käyttöön. Liikenteen päästöt ovat vähentyneet kansallisten tavoitteiden suuntaisesti. Eheällä ja tiiviillä maankäytöllä on tuettu kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edellytyksiä. Kestävien kulkutapojen osuus matkoista ja liikennesuoritteesta on kaupunkiseudulla kasvanut 45 prosentista 55 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä. Uudet asuin- ja työpaikka-alueet sijoittuvat pääasiassa keskusta-alueille sekä kävely-, pyöräily- tai joukkoliikennevyöhykkeille. Matkaketjut ovat toimivia. Tiivis ja toimiva kaupunkirakenne on vähentänyt liikkumistarvetta ja riippuvuutta henkilöautosta. Maaseudulla uusi asuminen keskittyy aktiivisiin kyliin.

Eheä ja kestävä yhdyskuntarakenne tukee kriittisen infrastruktuurin (mm. vesihuolto, sähkö, tietoliikenneyhteydet) toimivuutta. Tietoliikenneinfrastruktuuri mahdollistaa mm. etätyöskentelyn ja yrittämisen kaupunkiseudulla.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Kävelyä ja pyöräilyä edistetään vuonna 2023 valmistuneen seudullisen ohjelman mukaisesti muun muassa toteuttamalla pyöräilyn pääreittien viitoituksia ja keskiviivamaalauksia, parantamalla talvikunnossapitoa sekä etuajo-oikeusjärjestelyjä ja määrittämällä jalkakäytäväverkosto.

Joukkoliikennettä kehitetään Kuopion toimivalta-alueella Joukkoliikenneohjelma 2035:n mukaisesti. Joukkoliikenteen matkustajamäärää kasvatetaan 50 % vuodesta 2023 vuoteen 2035 mennessä.

Kuopion kaupunkialueella jatketaan joukkoliikenteen runkolinjaston kehittämistä. Laadukkaalla joukkoliikennepalvelulla tavoitellaan alueiden saavutettavuuden paranemista ja maankäytön kehittämisedellytyksien

vahvistamista linjaston vaikutusalueilla. Merkittävimpien runkolinjojen äärellä selvitetään täydennysrakentamisen mahdollisuudet ja vahvistetaan alueen tehokkuutta ja toiminnallisuutta. Yhdyskuntarakennetta ohjataan tuolla alueella kaupunkirakennetta tiivistäen.

Runkobussilinjaston tavoitteena on edistää joukkoliikenteen helppokäyttöisyyttä, ympäristöystävällisyyttä ja sujuvuutta, ja tätä kautta kasvattaa matkustajamääriä. Runkobussilinjoilla pyritään korkealaatuisen, tiheästi liikennöityyn ja sujuvaan joukkoliikennepalveluun, joka mahdollistaa nykyistä aikatauluvapaamman liikkumisen ja houkuttelee joukkoliikenteen käyttöön. Laadukkaalla joukkoliikennepalvelulla tavoitellaan alueiden saavutettavuuden paranemista ja maankäytön kehittämisedellytyksien vahvistamista linjaston vaikutusalueilla. Kun joukkoliikenteen käyttö lisääntyy runkobussilinjoilla, mahdollistuu linjaston kehittäminen edelleen esim. vuorotarjonnan parantamisen muodossa, mikä edelleen lisää joukkoliikenteen käytön houkuttelevuutta. Ensimmäisen vaiheen liikennöinti aloitetaan vuonna 2026. Täydentävillä liikkumispalveluilla tuetaan mahdollisuutta elää ilman omaa autoa.

Vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfra kehitymistä mahdollistetaan seudulla maankäytön keinoin. Seudulla kehitetään myös yhteistyössä valtion ja sidosryhmien kanssa uusia toimintamalleja ja ratkaisuja liikenteen digitalisaatioon. Kunnat varautuvat selvittämään, onko seudulla tarvetta multimodaaliselle rahtitermiinialle.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027

6. Seudullisesti toteutetaan uusi asemakaavoitus siten, että 80 % uuden asumisen kerrosalasta ja 60 % uudesta elinkeinorakentamisesta ohjataan keskuksiin, joukkoliikennevyöhykkeille tai vahvan joukkoliikenneverkon palvelualueelle.
7. Seudun kunnat ja Pohjois-Savon ELY-keskus kokoavat kaupunkiseutusuunnitelman, LIS2040:n, kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman, liikenneturvallisuussuunnitelmien, joukkoliikennesuunnitelmien ja muiden tarkempien suunnitelmien pohjalta toimenpiteet ja laativat konkreettisen nelivuotiskauden liikenneympäristön parantamissuunnitelman (sis. tavoitella liikenteen näkökulmasta) kaikkiin keskeisiin taajamiin. Suunnitelmaan sisällytetään liikenneympäristön kehittämistoimenpiteet kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteiden, liikenneturvallisuuden sekä esteettömyyden parantamiseksi. Suunnitelma mahdollistaa liikenneympäristön kehittämistoimenpiteiden sovittamisen muuhun taajamien infrastruktuurin kehittämiseen ja ELY-keskuksen tienpidon ohjelmointiin.
8. Seudun kunnat voivat hakea valtionavustusta kävelyn ja pyöräiliikenteen olosuhteiden parantamiseen kunnan katuverkolla. Traficom toteuttaa valtionavustushaun ja myöntää rahoituksen.
9. Valtio avustaa Kuopion seudun julkisen henkilöliikenteen palveluita vuosina 2024–2027 yhteensä 4,4 miljoonalla eurolla. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että kaupunkiseutu toteuttaa tässä sopimuksessa esitettyjä joukkoliikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä.

Kunnat tavoittelevat joukkoliikenteen palvelutason kehittämistä ja matkustajamäärien lisäämistä seuraaviin kokonaisuuksiin sisältyvillä kehittämistoimenpiteillä:

- Joukkoliikennepalveluiden turvallisuutta ja esteettömyyttä kehitetään mm. ottamalla käyttöön kuulutukset pysäkeillä ja busseissa, ottamalla busseissa käyttöön turvakameroita, turvanappeja ja kuljettajille turvaohjaamoja, nopeuttamalla liikennettä sekä kehittämällä häiriötiedottamista.

- Matkaketjuja parannetaan kehittämällä pyöräpysäköintiä pysäkeille, kehittämällä vaihtopysäkkejä ja lisäämällä vuorotarjontaa.
- Puhdasta kalustoa ja käyttövoimia edistetään siten, että paikallisliikenne on puhdasta vuoteen 2030 mennessä ja päästötöntä vuoteen 2035 mennessä.
- Selvitetään vyöhykejärjestelmän yksinkertaistaminen.

10. Kuopion kaupunki ja Siilinjärven kunta edistävät pitkäjänteisenä strategisena joukkoliikenteen kehittämishankkeena kaupunkiseudun keskeisten joukkoliikenteen runkolinjojen toteuttamista. Tarkoituksena on muodostaa kaupunkirakenteen kehittämisvyöhyke, jossa joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuudet kasvavat ja maankäyttö tehostuu merkittävästi täydennysrakentamisella.

Toimenpiteellä toteutetaan tarvittava katuinfrastruktuurin ja ratkaisut joukkoliikenteen saavutettavuuteen sekä kalustosopimukset mahdollistamaan joukkoliikenteen runkolinjojen aloitus vuonna 2026 ja aloitetaan niiden toisen vaiheen suunnittelu. Lisäksi hankkeessa toteutetaan laajempi maankäyttölinen nykyisten lähiöiden, merkittävien täydennysrakentamisen alueiden ja keskustan kehittämissuunnitelma, jolla mahdollistetaan kaupunkirakenteen tiivistäminen kestävästi asuminen - työpaikat - palvelut - liikenne –kokonaisuutena. Kehittämishankkeen tavoitteena on muodostaa tiiviin kaupunkirakenteen elinvoimavyöhyke, joka mahdollistaa aikatauluttoman liikkumisen joukkoliikenteellä.

Kehittämishankkeen arvioitu kesto on kokonaisuudessaan noin 15 vuotta ja sen ensimmäinen vaihe toteutetaan vuosina 2024-2027. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa Kuopion kaupunki ja kaupunkiseudun joukkoliikennetoimija toteuttavat mm. runkolinjojen käynnistämisen edellyttämät katuinfrastruktuurin muutokset sekä kalustohankintojen sopimukset ja laativat kaupunkikehityshankkeen kehitysvaiheen suunnitelmat ja ensimmäisten maankäyttöhankkeiden edellyttämiä katuinfrastruktuurimuutoksia.

Valtio selvittää katuverkkoa koskevien valtioavustuskäytäntöjen kehittämistä. Tavoitteena on mm. selvittää, olisiko nykyisten raitiotiehankkeisiin kohdistuvien avustusten ohella mahdollista avustaa myös esimerkiksi bussiliikenteen infrastruktuuria kuntien katuverkolla.

11. Valtio osoittaa yhteensä 10 miljoonaa euroa vuosina 2025-2028 valtion väyläverkon pieniin parantamishankkeisiin seudulla. Hankkeiden tulee käynnistyä vuoden 2028 loppuun mennessä ja niiden toteutus voi jatkua vuodelle 2029. Näillä yhteisrahoitteisilla hankkeilla edistetään liikenneturvallisuutta, kestävästä liikkumisesta ja yhdyskuntarakennetta sekä muita MAL-sopimuksen tavoitteita. Rahoitusta voidaan kohdentaa valtion maanteiden ja rautateiden parantamisinvestointien suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä valtion liikenneväylien yhteydessä olevien liityntäpysäköintialueiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kuntien rahoitusosuuksia voidaan käyttää myös näiden valtion väylähankeiden toteuttamisen edellyttämiin katujärjestelyihin. Hankekokonaisuus rahoitetaan valtion ja kuntien kesken kustannusjaolla 50 %/50 %. Edistettävistä hankkeista sovitaan jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä seudun kuntien, Väyläviraston ja ELY-keskuksen yhteistyönä osana MAL-sopimuksen toimeenpanoa. Rahoitusta voidaan käyttää myös seudun runkolinjaston kehittämiseen yllä mainituin ehdoin.

12. Puhtaan siirtymän edistäminen liikenteen keinoin. Leppävirran Riikinnevan kiertotalousalueen kanalta tarpeellisten maantieteyksien suunnittelusta vastaa valtio. Kiertotalousalueen sisäisistä yh-

teyksistä vastaavat alueen toimijat. ELY-keskus tarkastelee mahdollisen uuden maantieyhteyden tarpeen, toteuttamisvaihtoehdot, niiden vaikutukset sekä kustannukset vuonna 2025 laadittavassa valtatien 5 Varkaus-Leppävirta keskikaiteellistamisselvityksessä.

Kuopion kaupunki edistää Heinälamminrinteen kiertotalousalueen kokonaissuunnittelua. Lisäksi Kuopion kaupunki edistää Savilahden alueen toimimista vähähiilisten, innovatiivisten ja kiertotaloutta edistävien ratkaisujen kokeilualustana. Lapinlahti laatii selvityksen Suoniemen alueen potentiaalista kiertotalous- ja elinkeinojen kehittämisen alueena (JTF-hanke). Alueella sijaitsee Lapinlahden nykyinen jätevedenpuhdistamo. Alue vaatii tie- ja muun infran sekä Suoniementien ja maantien 5646 liittymän parantamista.

13. Kunnat huomioivat sähkön ja vedyn yleisesti saatavilla olevien tieliikenteen jakeluasemien rakentamisen tarpeen maankäytön suunnittelussa. Seudun kunnat mahdollistavat maankäytössä, että vuoden 2025 mennessä seudulla on vähintään 1 alue raskaan kaluston sähkön latausasemalle ja vuoden 2030 mennessä 1 alue vedyn tankkausaseman tarpeisiin. Sähkön jakeluverkon kapasiteetin osalta raskaalle liikenteelle osoitettavilla alueilla huomioidaan vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuria koskevan EU-asetuksen (AFIR) mukaiset latauspisteiden antotehotavoitteet. Lisäksi kunnat varmistavat, että seudulta löytyy vähintään kaksi aluetta nesteytetyn metaanin jakelun tarpeisiin. Raskaan liikenteen osalta julkista sähkön latausinfraa ja varautumista vedyn/kaasun jakeluasemien tuloon edistetään lähtökohtaisesti raskaan liikenteen solmukohdissa.
14. Kunnat edistävät autokannan uudistumista mahdollistamalla sähkö- ja kaasuautojen latauspisteverkostoa kadunvarsilla kysynnän mukaisesti ja edistämällä yhteiskäyttöautoilua mm. pysäköintipoliittisin keinoin. Lähtökohtaisesti julkista sähkön latausinfraa kehitetään yleisille pysäköintialueille tai -laitoksiin. Kunnat ja valtio kehittävät määränpäälatausta hallinnassaan olevilla pysäköintipaikoilla, kuten liikuntapaikkojen ja liityntäpysäköintien yhteydessä.
15. Pitkämatkaisen linja-autoliikenteen käyttövoimamuutosta ennakoiden Kuopion kaupunki selvittää mahdollisuuksia kehittää julkista sähkönlatausinfraa Kuopion Matkakeskuksen alueella.
16. Valtio edistää kuntien välistä tiedonvaihtoa jakeluinfran kehittämisestä MAL-verkoston vuonna 2024 käynnistämässä hankkeessa.
17. Kunnat ja valtio kehittävät asema-alueita liikenteen solmupisteinä matkaketju- sekä matkustajapalveluiden näkökulmasta. Toimenpiteissä tehtäessä huomioidaan läpileikkaavasti asemien esteettömyyden ja saavutettavuuden parantaminen esimerkiksi asemien opastukseen ja talvikunnossapitoon liittyen ja niillä toteutetaan osaltaan kansallista esteettömyysvisiota. Asemanseutujen kehittämisessä huomioidaan pitkämatkaisen bussiliikenteen tilatarpeet sekä muiden liikkumispalveluiden tilatarpeet (liityntäpysäköinti, yhteiskäyttöautot- ja pyörät, taksipalvelut, mikroliikkumisen palvelut).
18. Kunnat sitoutuvat yhteistyöhön valtion liikennehallinnon sekä muiden MAL-seutujen kanssa yhteentoimivien toimintamallien ja ratkaisuiden kehittämiseksi digitaalisen liikennetiedon hallinnoimiseksi ja jakamiseksi. Yhteistyössä määritellään olennaiset liikennetiedot sekä laaditaan suunnitelma siitä, miten tietoja kerätään ja jaetaan kansalliseen yhteyspisteeseen. Suunnitelman tulee varmistaa käytettyjen toimintamallien, keräystapojen ja tietojärjestelmien yhteensopivuus sekä alan sääntelyn mukaisten standardien käyttö. Valtio mahdollistaa avoimen yhteistyöfoorum, jonka kautta kunta-sektorin toimijat pyritään kytkemään tiiviimmin mukaan liikenteen digitaalisen toimintaympäristön kehittämiseen. Yhteistyössä hyödynnetään MAL-seuduilla jo laadittuja selvityksiä.
19. Kunnat toimittavat jo keräämäänsä katuverkkojen liikennetietoa kansalliseen yhteyspisteeseen alan sääntelyn edellyttämässä standardimuodossa.

20. Kunnat hyödyntävät muilla MAL-kaupunkiseuduilla laadittuja automaation tiekarttoja ja valitsevat niistä seudulla sovellettavat toimenpiteet.
21. Kunnat varmistavat, että liikenteen digitalisaatio ja automaation mahdollistamat uudet liikkumis- ja kuljetustavat otetaan huomioon kaavoituksessa, liikennesuunnittelussa ja katutilojen suunnittelussa. Valtio tuottaa tietoa digitalisaation ja automaation mahdollistamien uusien liikkumis- ja kuljetustapojen huomioimista katutilojen suunnittelussa yhdyskuntarakentamislain valmistelun yhteydessä.

3. Kestävä ja asukkaiden hyvinvointia tukeva asuminen ja elinympäristö

Tavoitetila 2035+:

Seudun asuntotuotanto on monipuolista (talotyyppi, hallintasuhde, sijoittuminen) ja seudulla on riittävä ja kasvua tukeva kaava- ja tonttivaranto. Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävät asumisratkaisut ovat lisääntyneet ja asumisen hiilijalanjälki on pienentynyt.

Asumisen hintataso tukee hyvän elämän edellytyksiä ja asuntomarkkinoilta on saatavissa kohtuuhintaisia ja monipuolisia asumisen ratkaisuja. Asunnottomuus on vähentynyt. Ikäihmisille on toteutettu erilaisia asumisen ratkaisuja, jotka mahdollistavat asumisen kotona mahdollisimman pitkään. Vanhaa rakennuskantaa on peruskorjattu nykyasumista vastaaviin tarpeisiin.

Yhdyskuntarakenne, asuminen ja palvelut tukevat toisiaan ja liikkuminen on turvallista ja kestävä. Tiivistyneen kaupunkirakenteen rinnalla asuminen sijoittuu maaseutukeskuksiin ja kyliin. Rantojen, vesistöjen sekä luonnonympäristön monet mahdollisuudet on hyödynnetty asumisen kehittämisessä. Tarkoituksena on mahdollistaa asuminen monipuolisessa ja viihtyisässä elinympäristössä ranta- ja vesistöalueilla silloin kuin se tahtuu kestävästi kriteerien, kaavamääräysten, sääntöjen ja lainsäädännön puitteissa.

Työn teon monipaikkaisuus ja etätöiden lisääntyminen ovat lisänneet maaseutualan vetovoimaa.

Alueiden käytössä ja elinympäristössä säilytetään riittävät laajat viheralueet, arvokkaat luontokohteet sekä turvataan luonto- ja virkistysalueiden väliset viher yhteydet. Luonnon monimuotoisuuden ja kaupunkivihreän säilyttäminen edesauttavat ilmastomuutokseen ja sen ääri-ilmiöihin sopeutumisessa. Elinympäristön monimuotoinen luonto tukee ja edistää asukkaiden hyvinvointia. Paikallista kulttuuriympäristöä ja sen arvoja vaalitaan. Uusi rakentaminen toteutetaan kunkin alueen identiteettiä tukevalla tavalla.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Kuopion kaupunkiseutusuunnitelma sekä alkuvuonna 2024 valmistuva Kuopion ja Etelä-Siilinjärven yhteinen kaupunkirakennesuunnitelma 2040-luvulle jatkavat ja ohjaavat maankäytön pitkäjänteistä kehittämistyötä. Seudulla varaudutaan riittävään, monipuoliseen ja laadukkaaseen tontti- ja kaavavarantoon.

Vanhoja asuntoalueita täydennetään uudella asuinrakentamisella siten, että toimet tukevat kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikkumisesta edellytyksiä. Torjutaan segregatiota turvaamalla monipuolinen asuntotarjonta, kehittämällä liikenneyhteyksiä ja huolehtimalla palveluiden saavutettavuudesta. Kuopiossa ja Siilinjärvellä jatketaan pitkäjänteistä kehittämistyötä vanhojen asuntoalueiden kehittämisessä. Kunnat kehittävät ja toteuttavat uusia ja monimuotoisia ikäihmisten asumiseen soveltuvia ratkaisuja yhdessä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa.

Asumisen vähähiilisyyttä edistetään mm. energiaratkaisuin, kiertotalouden ja puurakentamisen keinoin.

Maaseudun elinvoimaa pyritään vahvistamaan kaavoituksen avulla ja siellä, missä tonteille on kysyntää (esim. hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella). Maaseutuasumisen kehittämisessä hyödynnetään alueiden vahvuuksia ja huomioidaan niiden erityispiirteitä (kylät, rannat).

Toimenpiteet vuosille 2024-2027

22. Seudun kuntien tavoitteena on 4 800 asunnon tuotanto vuosina 2024-2027, eli 1 200 asuntoa vuodessa, suhdannetilanne huomioiden. Tavoitteesta 4 000 asuntoa sijoittuu Kuopioon, 700 asuntoa Siilinjärvelle ja loput 100 asuntoa pienempiin seudun kuntiin.
23. Seudun kunnat turvaavat asuntotuotantotavoitetta vastaavan kaavavarannon riittävyyden. Seudulla tavoitellaan asemakaavavarannon vastaavan viiden vuoden asuntotuotannon tavoitetta.
24. Kaupunkiseudun kunnat huolehtivat maapolitiikassa ja asemakaavoituksessa siitä, että asuntotuotannon käynnistämisen edellytykset turvataan. Kunnat raportoivat asuntotuotannon käynnistymistä vauhdittavat toimet osana vuosittaista MAL-sopimusten toteutumisen seuranta.
25. Kunnat pyrkivät kaupunki- ja seuturakenteen kehittämisessä ja asuntotuotannossa yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen sekä viihtyisään ja asukkaita aktivoivaan elinympäristöön. Kunnat kiinnittävät huomiota asuinalueiden tasapainoiseen kehittämiseen segregaaation ehkäisemiseksi. Kunnat kehittävät vanhoja lähiöitä ja vanhaa asuntokantaa sekä osallistavat asukkaita suunnitteluun.
26. Kunnat kehittävät kysynnältään houkuttelevien maaseutukeskusten ja kylien asumismahdollisuuksia.
27. Kunnat pyrkivät lisäämään puurakentamista ja edistävät resurssiviisaita ja vähähiilisiä ratkaisuja asumisessa ja rakentamisessa (mm. energia, rakennusmateriaalien kierrätys, yhteiskäyttöratkaisut).

4. Elinvoimainen Kuopion kaupunkiseutu

Tavoitetila 2035+:

Kuopion seutu on valtakunnan kasvukeskus, josta on toimivat yhteydet muihin keskuksiin, pääkaupunkiseutuun sekä kansainväliset yhteydet. Valtakunnallista liikennejärjestelmää on kehitetty Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti. Seudun maankäyttö on resurssiviisasta ja pitkäjänteistä ja se edistää talousalueen yhteistyötä ja kasvua. Iisalmi-Kuopio-Varkaus-Suonenjoki kehityskäytävä toimii yhtenäisenä työssäkäyntialueena.

Kuopio ja Siilinjärvi muodostavat tiiviin työpaikka- ja palvelukeskittymän, jonka sisäinen toimivuus on entisestään kehittynyt. Suonenjoki, Tuusniemi, Leppävirta ja Lapinlahti ovat kiinteämmin kytkeytyneet ydinalueeseen elinkeinoalueineen ja vaihtoehtoisine asumismahdollisuuksineen. Monipuoliset elinkeinoalueet, logistiikka ja liikennejärjestelmä tukevat yritystoiminnan kasvua ja kehittymistä sekä houkuttelevat uusia investointeja alueelle. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään monipuolisesti. Digitalisaatio mahdollistaa paikasta riippumattoman työn tekemisen sekä palvelujen saavutettavuuden tasavertaisesti koko talousalueella.

Elinkeinoelämän kuljetuksista yhä suurempi osa tapahtuu vähähiilisesti rautateitse ja vesiteitse sekä tieliikenteessä (vaihtoehtoiset käyttövoimat).

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Kuopion seudun tulevaisuuden raideliikenteen vaativaa infraa ja toiminnallisia tarpeita tarkastellaan yhteensovittavasti kaupunkiseudun saavutettavuuteen, liikennejärjestelmäkokonaisuuteen, maankäytön suunnitteluun sekä ympäröivään rakentamiseen.

Kuopion seudulle laadittuja kaupunkiseutusuunnitelmaa ja liikennejärjestelmäsuunnitelmaa toteutetaan johdonmukaisesti. Tärkeitä liikenneyhteyksiä kehitetään valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti.

Seudun sisäinen liikennejärjestelmä tukeutuu voimakkaasti pääväyliin, Savonrataan sekä vt 5 ja vt 9, jotka ovat merkittäviä myös seudun valtakunnallisen saavutettavuuden kannalta ja joiden palvelukykyä kohennetaan. Lentoaseman saavutettavuus sekä Kuopion lentoyhteyksien kehittäminen ja kansainväliset yhteydet ovat keskeisiä alueen elinvoiman kannalta. Seudun matkailua ja seudun matkailua tukevien matkaketjujen toimivuutta kehitetään. Maakunnallisen Pohjois-Savon Matkailu Oy:n toiminta keskittyy kansainvälisen matkailun kehittämiseen Pohjois-Savossa.

Seudun merkittävimpana elinvoimahankkeena toteutetaan toimenpiteen 10 mukainen kaupunkikehityshanke, jolla muodostetaan laaja-alainen maankäytön, asumisen ja liikenteen yhdistävä kokonaisuus.

Kuopion seutu ja valtio tiivistävät tiedonvaihtoa seudun valtakunnallisesti merkittävien yrityshankkeiden etenemisestä, jotta niiden vaikutuksiin liikennejärjestelmään tai tarvittaviin muutoksiin kantaverkossa voidaan hyvissä ajoin varautua. Seutu ja valtio tekevät yhteistyötä huoltovarmuuden ja varautumisen parantamiseksi.

Tietoliikenneinfrastruktuuri mahdollistaa sijaintipaikasta riippumatta riittävät ja luotettavat yhteydet palveluiden käyttämiseen, etätyöskentelyyn ja yrittämiseen. Yhteydet ja niiden saatavuus eri alueilla eivät saa hidastaa julkisten palveluiden digitalisaatiokehitystä. Tietoliikenneyhteyksien kehittämisessä tulee varautua myös tulevaisuuden palvelutarpeiden kehittämiseen.

Toimenpiteet vuosille 2024–2027

28. Kuopion kaupunki selvittää yhdessä valtion liikennehallinnon kanssa Itä-Suomen logistiikkakeskuksen (juna-autokuljetusten terminaalialueiden) toteuttamista Kuopion eteläpuoliselle alueelle. Valittavalle alueelle laaditaan tarvittavat esiselvitykset ja toteutuksen edellyttämät maankäytön ja liikenteen suunnitelmat. Suunnittelussa huomioidaan vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu ja yhdistetyt kuljetukset.
29. Valtio kehittää valtakunnallista liikennejärjestelmää Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti. Valtion väyläverkon kehittämisessä huomioidaan mm. eurooppalaisten liikennekäytävien vaatimukset TEN-T-asetuksen mukaisesti.
30. Sopimusosapuolet edistävät sisävesikuljetuksia vesikuljetusten potentiaalin hyödyntämiseksi. Käynnissä olevan Logistiikan Vuoksi –hankkeen päätavoitteena on Saimaan sisäisen liikenteen elinvoimaisuuden varmistaminen sekä tulevaisuudessa vaadittavan satamainfrastruktuurin ja palveluiden kehittäminen palvelemaan teollisuuden ja kuljetusyritysten tarpeita.
31. Kuopion kaupunkiseudun prioriteetit valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisessä ovat:

Rataverkon kehittäminen:

- Savonradan korjausten toteuttaminen (välityskyvyn parantaminen).

- Raakapuuterminalin siirtäminen Lapinlahdelta ja Sänkimäen raakapuuterminalin kehittäminen ja ratayhteyden sähköistäminen.

Tieverkon kehittäminen:

Vt5 Siilinjärvi-Iisalmi –yhteysvälin suunnittelun edistäminen ja toteutus vaiheittain:

Vt5 Valkeinen-Taipale (ns. Nerkoon kohta).

Vt5 Siilinjärvi-Alapitkä.

Valtatie 9 Jyväskylä-Kuopio-Joensuu yhteysväliselvityksessä tunnistettujen hankkeiden suunnittelun edistäminen ja toteutus vaiheittain:

Vt9 Riistaveden kohta.

Vt9 Tulisalmen kohta.

Vt9 Toivalan eritasoliittymä.

Vt9 – Mt 545 eritasoliittymän rampit Suonenjoen kohdalla.

Vt9 Teerikankaanmäki – Mt 531 ohituskaistapari ja yksityistiejärjestelyt.

Vt9 Tuusjärvi - Tuusniemen kirkonkylä väli.

32. Valtio sitoutuu toteuttamaan Vt5 Leppävirta - Kuopio –hankkeen. Hankkeelle on myönnetty 180 milj. euron valtuus keväällä 2024. Hanke käynnistetään vuonna 2025.

5. Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet

Alueidenkäytön lainsäädäntöä uudistetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Tämä koskee alueidenkäyttölakia, yhdyskuntakehittämislakia ja yhdyskuntarakentamislakia.

Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelma laaditaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Pitkäaikaisasunnottomuusohjelman puitteissa tuetaan hankkeita, joilla vähennetään asunnottomuutta ja kehitetään ohjelmakaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä.

Energia- ja ilmastostrategia ja Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISU päivitetään hallitusohjelman mukaisesti.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistellaan vuosille 2025-2036.

Markkinaehtoisen henkilöjunaliikenteen markkinat avataan tosiasialliselle kilpailulle pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti. Henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen.

Valtion maaomaisuuden luovuttamista kaupunkien ja kuntien kehitettäväksi selvitetään vuoden 2026 loppuun mennessä Valtion kiinteistöasioiden neuvottelukunnassa yhteistyössä kaupunkien ja kuntien kanssa.

Valmisteltavassa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritellään kansalliset keinot EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kaupunkivihreän ja puuston latvuspeitteisyyden tyydyttävä taso.

Sopimuksellisen kaupunkipolitiikan osana ja sen toteuttamiseksi kaupunkien roolia vahvistetaan Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. MAL-sopimusten lisäksi kumppanuusperusteista yhteistyötä tehdään Helsingin, Espoo, Vantaa, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkien kanssa strategisessa yhteistyöallianssissa sekä Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkien kanssa teemakumppanuuksilla. Lisäksi valtio toimeenpanee

yliopisto-, yliopistokeskus- ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa innovaatiotoimintaa vahvistavia ekosysteemisopi-muksia (2021–2027). Sopimuksen toimenpiteillä voidaan soveltuvin osin täydentää ja tukea kaupunkiseudun MAL-sopimuksen elinvoimatavoitteita.

6. Voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa 13.12.2024 - 31.12.2035. Sopimus päivitetään 2027–2028 siten, että tämän sopimuksen tavoitetilä ja toimenpidepolku tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla sovitaan vuosille 2028–2031 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä, joilla edistetään tavoitetilojen toteutumista. Liikenteen toimenpiteiden lähtökohtana on Liikenne 12 –suunnitelma vuosille 2025–2036. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon tämän sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus. Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä. Valtion ehtona tähän sopimukseen sitoutumiselle ja siihen sisältyvien rahoitustoimenpiteiden toteuttamiselle on, että seudun kunnat ovat omalta osaltaan toteuttaneet sopimukseen sisältyvät ja kuntien toimivallassa olevat toimenpiteet. Seudun kuntien sitoutuminen sopimukseen edellyttää vastaavasti, että valtio on toteuttanut sopimuksessa sovitut toimenpiteet.

7. Seuranta

Seurattaviin asioihin kuuluvat tässä sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden sekä määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen. Seutu vastaa seurantatiedon tuottamisesta ja seurantaraportin valmistelusta. Seurantaraportti käsitellään vuosittain sopimusosapuolten yhteisessä seurantakokouksessa ja seurantaraportti hyväksytään yhteisesti. Seurantakokousten tarkoituksena on tukea sopimuksen toteutumista. Sopimusten vaikuttavuutta seurataan valtakunnallisesti kahden vuoden välein.

Allekirjoitukset

Helsingissä 13.12.2024

Ympäristöministeriö

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne-, viestintä ja sisäministeri Lulu Ranne

Työ- ja elinkeinoministeriö

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeri Riikka Purra

Väylävirasto

Pääjohtaja Kari Wihlman

Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom)

Pääjohtaja Jarkko Saarimäki

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Ylijohtaja Hannu Rossilahti

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ylijohtaja Tommi Huttunen

Kuopion kaupunki

Kaupunginjohtaja Soile Lahti

Lapinlahden kunta

Kunnanjohtaja Henri Ruotsalainen

Leppävirran kunta

Kunnanjohtaja Matti Raatikainen

Siilinjärven kunta

Kunnanjohtaja Janne Airaksinen

Suonenjoen kaupunki

Kaupunginjohtaja Juha Piironen

Tuusniemen kunta

Kunnanjohtaja Timo Kiviluoma